

GIỚI THIỆU DỰ ÁN

"NGHIÊN CỨU PHÁT TRIỂN THỐNG KÊ CÔNG NGHIỆP VIỆT NAM"

Yoji Watanabe^(*)

Ngày nay, trong thống kê công nghiệp, điều tra khối lượng sản xuất, xuất kho và tồn kho cũng như hàng loạt các vấn đề khác ngày càng đóng vai trò quan trọng trong việc cung cấp số liệu kinh tế cần thiết nhằm phản ánh xu hướng hiện tại của các hoạt động công nghiệp. Những số liệu này không chỉ được sử dụng bởi các cơ quan Chính phủ mà còn các doanh nghiệp tư nhân, các nhà đầu tư, các nhà nghiên cứu và các đối tượng khác. Để người dùng tin có thể sử dụng hiệu quả các số liệu thống kê, thì độ tin cậy và kịp thời là những yêu cầu quan trọng nhất, đồng thời, các số liệu thống kê cũng phải đảm bảo khả năng so sánh quốc tế. Để đạt được các mục tiêu trên, tháng 9 năm 2003, Chính phủ Việt Nam đã đề nghị Chính phủ Nhật Bản tiến hành Nghiên cứu Phát triển Thống kê Công nghiệp Việt Nam. Thực hiện đề nghị này, Cơ quan Hợp tác Quốc tế Nhật Bản (JICA), tổ chức có nhiệm vụ tiến hành các chương trình hỗ trợ kỹ thuật của Chính phủ Nhật Bản đã cử Nhóm Nghiên cứu ban đầu sang Việt Nam vào tháng 12 năm 2003. Theo kết quả thảo luận giữa đại diện của Tổng cục Thống kê và các cơ quan Chính phủ khác, JICA và Tổng cục Thống kê đã thống nhất thực hiện Nghiên cứu phát triển thống kê sản xuất thường xuyên và các chỉ số sản xuất công nghiệp và Nghiên cứu sẽ được thực hiện trong hai năm, bắt đầu từ cuối tháng 5 năm 2004.

Dự án sẽ được thực hiện trong 5 giai đoạn, mỗi giai đoạn bao gồm các hoạt động sau:

1) Nghiên cứu cơ bản: Thu thập và phân tích các thông tin cần thiết để phát triển thống kê sản xuất thường xuyên và các chỉ số sản xuất công nghiệp.

2) Thiết kế cơ bản: Thiết kế một hệ thống thống kê công nghiệp cơ bản và các chỉ số phù hợp với điều kiện cụ thể của Việt Nam. Lập kế hoạch chi tiết cho các cuộc Điều tra thử (Phiếu điều tra, lựa chọn ngành sản phẩm, doanh nghiệp điều tra, quyết định phương pháp điều tra, v.v...) để thẩm định lại hệ thống và các mục đích khác.

3) Điều tra thử lần 1: Lập kế hoạch và hỗ trợ thực hiện điều tra thử lần 1 tại Hà Nội, Bắc Ninh và Tp Hồ Chí Minh để đánh giá kết quả của giai đoạn thiết kế cơ bản.

4) Xây dựng các chỉ số: Xây dựng các chỉ số sản xuất công nghiệp và hỗ trợ phát triển hệ thống thống kê trong tương lai.

5) Điều tra thử lần 2 và xây dựng kế hoạch phát triển: Lập kế hoạch điều tra thống kê sản xuất trên quy mô toàn quốc có sử dụng hệ thống thống kê đã được thiết lập, thực hiện và đánh giá hệ thống qua cuộc điều tra thử, lập kế hoạch phát triển cho hệ thống thống kê.

Cách đây gần hai năm, Nhóm Nghiên cứu JICA và Tổ Công tác của TCTK đã cùng nhau thực hiện các công việc trên. Quan

^(*) Trưởng nhóm nghiên cứu JICA

trọng hơn cả, hai cuộc điều tra thử nghiệm đã chứng tỏ hệ thống thống kê mới đang được xây dựng (chi tiết về các cuộc điều tra thử nghiệm được báo cáo cụ thể ở các trang sau). Nhóm Nghiên cứu JICA không chỉ thu được kết quả tốt đẹp từ các cuộc điều tra thử mà trong quá trình thực hiện nghiên cứu cơ bản và điều tra thử, Nhóm Nghiên cứu còn có cơ hội gặp gỡ, trao đổi ý kiến với nhiều điều tra viên, chuyên viên của các Cục Thống kê tỉnh, thành phố và Phòng Thống kê quận, huyện. Đó chính là những kinh nghiệm quý báu và hữu ích phục vụ cho việc xây dựng kế hoạch cơ bản của thống kê sản xuất thường xuyên và cũng giúp các chuyên viên ở địa phương hiểu rõ thống kê sản xuất thường xuyên là gì.

Khi xây dựng hệ thống thống kê công nghiệp mới trong khuôn khổ Dự án, Nhóm Nghiên cứu đã tập trung xây dựng được một hệ thống thống kê mới phản ánh được thực trạng sản xuất công nghiệp phục vụ hiệu quả cho các đối tượng dùng tin. Điều đó có nghĩa là chúng tôi phải đảm bảo độ chính xác, tính kịp thời, khả năng so sánh, dễ sử dụng và tính khả thi về mặt tài chính của hệ thống điều tra.

Việc phản ánh ý kiến và yêu cầu của các đơn vị điền phiếu (các cơ sở kinh tế) là điều vô cùng quan trọng. Tuy nhiên, điều này ít được chú ý ở Việt Nam. Thống kê là sự tổng hợp các số liệu được phát triển từ nguồn thông tin do các đối tượng điều tra cung cấp. Đối tượng điều tra giữ vai trò vô cùng quan trọng trong quá trình phát triển thống kê hiện nay. Biến động kinh tế xã hội bao hàm cả sự phát triển của một xã hội cần nhiều thông tin đã khiến nhu cầu về thông tin tăng nhanh, kéo theo sự phát triển thống kê. Đồng thời, điều này cũng dẫn đến sự gia

tăng gánh nặng cho các đối tượng điều tra. Vì các đối tượng điều tra phải nộp các loại báo cáo hành chính hay tham gia vào các cuộc điều tra riêng lẻ nên việc giảm bớt dần gánh nặng điền phiếu cho họ cũng đã và đang được chú trọng. Trong tình hình đó, để có thể thực hiện các cuộc điều tra thống kê suôn sẻ và đảm bảo duy trì lâu dài các hệ thống xử lý thống kê, cần phải quan tâm đúng mức đến vị trí của đối tượng điều tra cũng như sự cần thiết của các nội dung điều tra nhằm giảm bớt gánh nặng điền phiếu cho họ trong toàn bộ quá trình, từ xây dựng hệ thống xử lý thống kê đến lập kế hoạch và thực hiện các cuộc điều tra thống kê. Đó cũng là chính sách cơ bản cho phát triển điều tra sản xuất thường xuyên ở Việt Nam và là một trong các điểm đặc trưng của Nghiên cứu này.

Một đặc trưng khác của Nghiên cứu là giới thiệu phương pháp luận mới trong tính toán các chỉ số sản xuất công nghiệp tại Việt Nam. Chỉ số sản xuất công nghiệp (IIPs) bao quát một cách hệ thống nhiều hoạt động như sản xuất, xuất kho và tồn kho trong một đất nước. IIP là một chỉ số tổng hợp nhằm đánh giá các hoạt động sản xuất khác nhau này và nó được coi là một trong các chỉ số kinh tế quan trọng nhất. Chỉ số sản xuất công nghiệp là chỉ số định lượng, phản ánh sự biến động về mặt số lượng mà không bị tác động bởi yếu tố biến động giá. Vì vậy, ba nhân tố bao gồm Kỳ gốc, Các sản phẩm điều tra và Quyền số đóng vai trò vô cùng quan trọng trong tính toán IIP.

Về kỳ gốc, các chỉ số riêng lẻ (thể hiện sự biến động của từng chỉ tiêu) và chỉ số tổng hợp (thể hiện thực trạng của toàn bộ) đều được biểu diễn dưới dạng tỷ trọng với kỳ gốc bằng 100. *(tiếp theo trang 26)*

GỚI THIỆU DỰ ÁN "NGHIÊN CỨU PHÁT TRIỂN.....(tiếp theo trang 7)

Về các sản phẩm điều tra, vì tính đa dạng của các sản phẩm công nghiệp nên trong thực tế, không thể tiến hành điều tra hàng tháng cho tất cả các sản phẩm để đưa vào tính toán chỉ số. Vì vậy, các sản phẩm đại diện cho từng ngành công nghiệp được lựa chọn để tính các chỉ số nhằm phản ánh xu hướng vận động tổng thể từ các sản phẩm điều tra. Nhóm Nghiên cứu lựa chọn các sản phẩm chính trong số các sản phẩm được liệt kê trong điều tra hàng tháng về sản xuất công nghiệp.

Về quyền số, quyền số thể hiện tỷ trọng của sản phẩm hay của một ngành trong toàn bộ nền công nghiệp. Chỉ số cho từng sản phẩm được gọi là chỉ số riêng lẻ. Bình quân gia quyền của các chỉ số này, với tỷ trọng

của mỗi sản phẩm hay mỗi ngành, chính là chỉ số tổng hợp thể hiện thực trạng của ngành công nghiệp. Quyền số cũng được tính toán dựa trên giá trị tại kỳ gốc. Theo cách này, chúng ta sử dụng quyền số cố định tại kỳ gốc và đó chính là công thức Laspeyres.

Tuy nhiên, điều quan trọng là không thể xây dựng hệ thống thống kê công nghiệp mới chỉ trong một thời gian ngắn. Chúng ta cần phải nỗ lực, kiên trì và đầu tư thời gian để xây dựng một hệ thống thống kê công nghiệp ở Việt Nam. Nhóm Nghiên cứu JICA hy vọng sẽ hợp tác với Tổng cục Thống kê, cục thống kê và các đơn vị khác để đạt được mục tiêu đề ra ■